

Ruben Gowricharn

De Prijs van Geluk

Uitgeverij Aspekt

Inhoudsopgave

Verklarende woordenlijst	6
1. Suriname 1975: de leegloop	9
2. Migrantenverdriet	27
3. Verder komen dan je ouders	61
4. Hindostaans leven in Den Haag	89
5. Opgroeien in Nederland	115
6. Hollands worden	144
7. Een huwelijk in Suriname	175
8. Ieder zijn eigen weg	210
9. De prijs	247

Woordenlijst

bábun	negatieve aanduiding voor Hindostanen
baithak gáná	hindostaanse dans
bakrá	Surinaams voor blanke (Nederlander)
bará	Hindostaanse snack
betá	zoon (ook aanspreekvorm van mannelijke jongeren)
beti	dochter (ook aanspreekvorm van mannelijke jongeren)
bháí	broer (ook aanspreekvorm voor leeftijdsgenoten)
dádá	oudere broer of neef van de vader
dál	soep van gele erwten
doksá	mannelijke eend (woord)
karhi	dikke soep met balletjes van gemalen gele erwten
koelie	negatieve aanduiding voor Hindostanen
koelie fótó	koelie-stad (hiermee wordt Den Haag bedoeld)
mandir	tempel
mányá	mango
masjid	moskee
mausi	zus of nicht van de moeder
maròh	speciaal ingerichte plaats waar de huwelijksrituelen plaatsvinden
namaste	Hindoegroet
náni	grootmoeder van moederszijde
náná	grootvader van moederszijde

nautá	ritueel Hindostaans feest
<i>petjel</i>	Javaans groentegerecht, overgoten met pindasaus
phuwá	zus of nicht van de vader
roti	Hindostaans gerecht
salám wálekum	Moslim groet
Sarnámi	Surinaams taal
sópimán	Surinaams: veeldrinker
wálekum salám	Moslim wedergroet

Suriname 1975: de leegloop

‘*Namaste* buurman.’

Boyke keek op van achter z’n krant. Iemand stond in de deuropening. De felle middagzon verhinderde dat hij scherp kon zien wie hem begroette. Aan de stem herkende hij echter de spreker die langzaam de winkel in slenterde.

‘*Salam waleh kum*, Harold.’ Boyke stond op en glimlachte naar Harold. Het was gebruikelijk dat zij elkaar begroetten volgens de gewoonten in elkaars culturen.

‘Ben je zo vroeg terug van de stad? Heb je alle groenten kunnen verkopen?’ vroeg Boyke. Hij droeg een bruine kakibroek en een blauw hemd, die aan de fletse kleur te oordelen te vaak gewassen was.

‘Nee, buurman,’ zei Harold klagerig, terwijl hij steunend op z’n ellebogen over de toonbank hing.

‘Er waren weinig mensen op de markt. Veel mensen vertrekken naar Nederland. Dus ben ik vroeg naar huis gekomen. Dan kan ik iets nuttigs doen. Wanneer het zo doorgaat, buurman, weet ik niet wat ik moet doen. Misschien ga ik ook naar Nederland.’

‘Ja, ik voel het hier ook.’ Boyke wees met een wijds gebaar naar de wanden van de winkel. ‘Meerzorg, ja eigenlijk heel district Commewijne loopt ook leeg.’

Op de rekken tegen de drie wanden lagen stoffige blikjeswaren, drank en huishoudelijke artikelen uitgestald. Midden in de wand achter de toonbank was

een deur ingebouwd die toegang gaf tot de achterkant van het huis. Parallel aan de muren liep een toonbank waarop een kleine glazen kast stond. Brood, kaas, pindakaas, geprakte sardien met peper, hardgekookte ei in kerrie gebakken, en kousenband vermengd met kleine gedroogde garnalen vormden het aanbod aan beleg. Op de toonbank stonden enkele flessen met stukjes komkommer en *mányá* op verdund azijn waarin enkele stukjes peper zwommen. Midden in de ruimte hing een traag draaiende ventilator, het plafond was beladen met spinrag. In de hoek op enkele balen rijst stond een radio die was afgestemd op de Hindostaanse zender Radika. Bij de deur stonden enkele kisten met groenten en fruit die zo op het eerste gezicht enkele dagen geleden waren geplukt. De vloer van de winkel, eigenlijk de hele winkel, was aan een schoonmaakbeurt toe. Boyke liep naar de hoek en zette de radio zachter.

‘De verkoop neemt af, ook hier in het district, niet alleen in de stad. Ook de mensen van hier gaan naar Nederland.’

Er viel een stilte, het leek alsof beide mannen even weg werden gevoerd door hun eigen gedachten. De stoffige ventilator aan het plafond poogde enkele vliegen te verjagen. Maar die stoorden zich aan niets.

‘Weet u buurman, het zijn niet alleen de klanten die weggaan. Op de school van m’n kinderen gaan de onderwijzers weg. En veel kinderen. De scholen kunnen niet meer goed draaien.’ Boyke knikte bedachtzaam, terwijl hij met z’n onderarmen op de toonbank leunde.

‘Ja, ik heb het gezien op de zondagen in de *mandirs*. Er komen steeds minder mensen, het wordt moeilijk

om die te draaien. Dit zal ook gelden voor de kerken en *masjids*.’

‘Straks vertrekt ook de politie naar Nederland, en de ministers, dan zit de Surinaamse regering in Nederland,’ schimpte Harold.

Boyke opende een flesje cocacola, pakte een glas, vulde die voor de helft en schoof het naar z’n bezoeker. Harold nam een flinke teug. Hij slaakte een zucht van verlichting en liet direct daarna een boer.

‘Het is warm, buurman, cola is goed tegen de warmte.’

Boyke glimlachte. Hij kende alle clichés van de mensen die naar zijn winkel kwamen om te drinken.

‘Ik snap dat niet, buurman. Dit probleem van naar Nederland gaan heb je in de stad, wij wonen in het district. Waarom kunnen de mensen van hier niet hier blijven? Laat de mensen van de stad maar weggaan. Het zijn toch Creolen die weggaan.’

‘Niet helemaal, Harold, niet helemaal. De stad bestaat voor het grootste deel uit Creolen, maar het kent ook veel Hindostanen, Javanen, en Chinezen. En die mensen zijn allemaal Surinamers, al vinden sommige Creolen van niet.’

‘Buurman, dit land is niet gezegend. Of juist wel, met boeven,’ riep Harold geërgerd uit. Hij nam driftig een slok van z’n cocacola, alsof hij iets acuut moest wegspoelen.

‘Niet overdrijven, Harold, in veel andere landen is het veel en veel erger. Het probleem hier is de politiek.’

‘Ja, u heeft gelijk, buurman. De politiek. Zakkenvullers zijn het allemaal,’ riep hij met luide stem. Hij nam weer een slokje cola, alsof het sterke drank was.

‘Nee Harold,’ zei Boyke met lichte stemverheffing.

‘De mensen gaan niet weg omdat politici zakkenvullers zijn. Ze gaan weg omdat ze bang zijn dat Hindostanen en Creolen straks met elkaar zullen vechten. Zoals in Guyana. Daar hebben ze elkaar jarenlang proberen te vermoorden. Veel Guyanezen zijn gevlucht naar Amerika en Canada, dat is hier ook aan het gebeuren, alleen gaan ze nu naar Nederland.’ Hij keek Harold veelbetekenend aan.

‘Dat komt door de onafhankelijkheid, buurman.’

‘De Nederlanders willen de onafhankelijkheid van Suriname zo snel mogelijk hebben. Dat geeft de Creolen de kans om samen met de Nederlanders de onafhankelijkheid door te drukken.’

‘Dat hoeft niet zo te zijn, buurman.’ Harold schonk zijn glas vol met het restant cola en zette de fles hard neer op de toonbank, daarmee zijn ongenoegen uitend.

‘Alle creoolse partijen vormen nu een blok tegenover ons Hindostanen. Ze begrijpen niet dat wij nog geen onafhankelijkheid willen. Ze zullen ons onderdrukken, buurman, zoals ze in Guyana en Uganda hebben gedaan. Wij kunnen nog niet op eigen benen staan. Waarom begrijpen de Creolen dat niet, buurman, waarom zijn ze zo dom?’

Boyke begon zichtbaar genoeg te krijgen van dat Hindostaan-Creool-geklets. Terwijl hij overwoog hoe hij Harold het beste kon antwoordden, ging de deur achter hem open. Kamla, zijn vrouw kwam glimlachend binnen.

‘*Namaste* Kamla’, riep Harold blij. Hij vond het altijd leuk om Kamla te zien en dat liet hij ook blijken.

‘*Salám wálekum*, Harold’, zei Kamla. Haar gezicht straalde zoals altijd wanneer ze familie en bekenden begroette. Boyke glimlachte bij het zien van het tafereel.

‘Is Harry al van school?’ vroeg hij Kamla.

‘Ja, de kinderen hebben net gegeten en zijn bij mama.’ Ze pakte de lege fles van de toonbank en zette die weg. Daarna keek ze Harold aan. ‘Hoe gaat het op de markt?’

‘Ik vertelde buurman net dat de mensen naar Nederland gaan en de verkoop afneemt. Op de radio en in de kranten praten ze alleen over ‘polarisatie’ en ‘etnische onlusten’, je hoeft maar een krant te lezen of de radio aan te zetten en je ziet waarom de mensen bang zijn en naar Nederland willen.’

‘Dat is aan de overkant, in de stad, niet hier.’

‘Nee, Kamla.’ Boyke bemoeide zich met het gesprek. ‘Hier op Meerzorg merk ik dat de verkoop afneemt. In heel Commewijne. We krijgen het straks moeilijk.’

Kamla keek glimlachend naar Boyke, alsof ze hem wilde opmonteren.

‘Het zal wel loslopen, Boyke, iedereen heeft elke dag honger. Ze moeten wel naar de winkel komen.’

Daar had Boyke niet van terug, maar hij vond Kamla’s optimisme onterecht. Hij kon het beter weten, want hij merkte de terugloop dagelijks.

‘Ik ga buurman,’ zei Harold alsof hij zich plotseling overbodig voelde. ‘*Namaste*’.

‘*Wálekum salám*,’ riepen Boyke en Kamla in koor terwijl Harold naar de deur liep.

‘Zie je Kamla,’ zei Boyke, ‘een half jaar geleden zouden hier in de winkel mensen zijn. Nu is het leeg, het is erg rustig.’

Kamla bleef Boyke glimlachend aankijken. Te midden van alle pessimistische scenario's bleef de toekomst voor haar zonnig.

Boyke was een ijverige en verlegen man. Hij bezat een normaal postuur, was rustig en meegaand, maar kon driftig reageren als hij zich gekwetst voelde. Hij woonde vroeger in het district Saramacca, aan de andere kant van Paramaribo. Hij had het tot het vierde jaar van de mulo geschopt. Het eindexamen had hij niet gehaald. Daarna was hij gestopt. Op een avond leerde hij Kamla kennen. Zij was met haar ouders naar een *nautá* in het district Saramacca gegaan. Boyke's moeder vond Kamla een goede partij voor haar zoon. Dat maakte ze met gebaren kenbaar duidelijk aan Boyke's vader.

'Kan ik u even apart spreken,' vroeg hij Kamla's vader. Ze namen plaats op opklapbare houten stoelen onder een met zinken platen overdekte tent. De grond was bezaaid met stro om modder te absorberen. De ruimte werd zwakjes verlicht door enkele gloeilampen.

'Ik zal u direct lastigvallen met een vraag, meneer. Uw dochter daar,' hij gebaarde met z'n hand naar Kamla's zitplaats, 'is ze getrouwd of beloofd aan iemand? Ik bedoel, is ze vrij?'

'Ah, nee,' zei Kamla's vader aangenaam verrast dat iemand belangstelling had voor zijn dochter. Hij had nog niet nagedacht over Kamla's huwelijk en was blij dat het werk hem uit handen werd genomen. 'Voor wie vraagt u dat?'

'M'n tweede zoon.' Hij gebaarde naar Boyke.

'Hij is een goede jongen, hij heeft de vierde klas van